

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 30 marca 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 267 TFUE – Artykuł 47 akapit drugi i art. 48 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Prawo dostępu do bezstronnego sądu – Prawo do domniemania niewinności – Przedstawienie stanu faktycznego we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie karnej – Ustalenie prawdziwości określonych okoliczności faktycznych na potrzeby skierowania do Trybunału wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – Poszanowanie gwarancji procesowych przewidzianych w prawie krajowym dla wyroków co do istoty

W sprawie C-269/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny, Bułgaria) postanowieniem z dnia 21 kwietnia 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 kwietnia 2022 r., w postępowaniu:

IP,

DD,

ZI,

SS,

HYA

przy udziale:

Spetsializirana prokuratura,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: M. Safjan (sprawozdawca), prezes izby, N. Piçarra i N. Jääskinen, sędziowie,

rzecznik generalny: A.M. Collins,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: bułgarski.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu IP – H. Georgiev, advokat,
- w imieniu rządu greckiego – K. Boskovits, A. Magrippi i E. Tsaousi, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – F. Ronkes Agerbeek, M. Wasmeier i I. Zaloguin, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 267 TFUE oraz art. 47 akapit drugi i art. 48 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko IP, DD, ZI, SS i HYA ze względu na udział w zorganizowanej grupie przestępczej.

Ramy prawne

Prawo bułgarskie

- 3 Nakazatelno protsesualen kodeks (kodeks postępowania karnego) w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym przewiduje, że wyrok co do istoty w sprawie karnej powinien zostać wydany z poszanowaniem licznych gwarancji procesowych. W szczególności art. 247–253 tego kodeksu nakładają wymóg, by prokurator wniósł prawidłowy akt oskarżenia, natomiast art. 271–310 rzeczonoego kodeksu stanowią, że wszystkie dowody należy zgromadzić z udziałem obrony, że należy wysłuchać wszystkich stron, przy czym ostatnie słowo powinno przysługiwać oskarżonemu, oraz że wyrok jest wydawany po naradzie niejawnej.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 4 W dniu 19 czerwca 2020 r. Spetsializirana prokuratura (wyspecjalizowana prokuratura, Bułgaria) oskarżyła IP, DD, ZI, SS i HYA o udział w zorganizowanej grupie przestępczej mającej na celu, dla osiągnięcia korzyści majątkowych, nielegalny przewóz obywateli państw trzecich przez bułgarskie granice i nielegalne pomaganie im w przejeździe przez terytorium Bułgarii, a także otrzymywanie lub wręczanie łapówek w związku z tą działalnością. Trzech spośród oskarżonych było funkcjonariuszami straży granicznej portu lotniczego w Sofii (Bułgaria).
- 5 Wyspecjalizowana prokuratura twierdzi, że obywatele państw trzecich przebywali na Cyprze na podstawie wiz studenckich i przylecieli samolotem z Cypru do Bułgarii. Zdaniem prokuratury trzech funkcjonariusze straży granicznej przeprowadzali kontrolę, gdy obywatele ci przylecieli na

lotnisko w Sofii, i zezwolili na ich wjazd z naruszeniem swoich obowiązków służbowych, a także w szczególności obowiązków wynikających z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeksu granicznego Schengen) (Dz.U. 2016, L 77, s. 1).

- 6 Sąd odsyłający wyjaśnia, że nie ustalił jeszcze, czy twierdzenia wyspecjalizowanej prokuratury znajdują poparcie w aktach sprawy. Mimo istnienia pewnego stopnia prawdopodobieństwa, że twierdzenia te są uzasadnione, sąd ten uważa, że po zgromadzeniu dowodów powinien wysłuchać stron i określić stan faktyczny, by móc ustalić, czy – jak podnosi wyspecjalizowana prokuratura – mogło dojść do naruszenia rozporządzenia 2016/399. Sąd odsyłający uważa, że jeżeli w wyniku takiego badania doszedłby do wniosku, że rozporządzenie to znajduje zastosowanie, użyteczne byłoby wówczas wystąpienie do Trybunału z wnioskiem o wykładnię przepisów rzeczono rozporządzenia i postanowień traktatu FUE.
- 7 Zaniepokojony jednak faktem, że w razie skierowania do Trybunału wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym po ustaleniu w ten sposób stanu faktycznego powinien on – na podstawie prawa bułgarskiego – wyłączyć się ze sprawy pod rygorem uchylenia przyszłego orzeczenia co do istoty, sąd odsyłający wystąpił do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym (sprawa C-609/21) zasadniczo w celu ustalenia, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie takiemu przepisowi prawa krajowego.
- 8 Postanowieniem z dnia 25 marca 2022 r., IP i in. (Ustalenie prawdziwości okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym) (C-609/21, niepublikowanym, EU:C:2022:232), Trybunał orzekł, że art. 267 TFUE i art. 94 akapit pierwszy lit. a) regulaminu postępowania przed Trybunałem w świetle art. 4 ust. 3 TUE i art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisowi krajowemu, który zobowiązuje sądy orzekające w sprawach karnych do wyłączenia się ze sprawy pod rygorem uchylenia przyszłego orzeczenia co do istoty, jeżeli we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wypowiedziały się one co do stanu faktycznego. Trybunał dodał, że przepis taki powinien być pomijany przez te sądy, jak również przez każdy organ uprawniony do jego stosowania.
- 9 W następstwie tego postanowienia Trybunału sąd odsyłający zastanawia się, czy ustalenie w kontekście skierowanego do Trybunału wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, że oskarżony popełnił określone czyny, oznacza naruszenie przez ten sąd zasady domniemania niewinności, o której mowa w art. 48 ust. 1 karty praw podstawowych, i czy orzeczenie, które zostanie wydane w następstwie odpowiedzi Trybunału, mogłoby naruszać prawo dostępu do bezstronnego sądu, gwarantowane w art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych.
- 10 Wskazując, że prawo do domniemania niewinności i prawo dostępu do bezstronnego sądu, zapisane we wspomnianych postanowieniach karty praw podstawowych, odpowiadają identycznym prawom, o których mowa w art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”), sąd odsyłający wyjaśnia jednocześnie, że jego pytania opierają się zwłaszcza na orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącym owego art. 6. Jako że Republika Bułgarii jest stroną EKPC, sąd ten powinien respektować to orzecznictwo. Jak wskazuje sąd odsyłający, z orzecznictwa tego wynika, że do naruszenia tych dwóch praw dochodzi wówczas, gdy rozstrzygając kwestie inne niż istota sprawy, w szczególności kwestie proceduralne, sąd wypowiada się bądź wyraża wstępną opinię lub z góry przyjęte założenie co do istoty sprawy.

- 11 Sąd odsyłający uściśla jednak, że w celu ustalenia okoliczności faktycznych, które uważa za konieczne w celu wystąpienia z dopuszczalnym wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, zamierza on zastosować gwarancje procesowe takie same jak te, które kodeks postępowania karnego przewiduje dla wyroków co do istoty sprawy.
- 12 W tych okolicznościach Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny, Bułgaria) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 47 ust. 2 karty praw podstawowych, który ustanawia wymóg bezstronnego sądu, i art. 48 ust. 1 karty praw podstawowych, w którym zawarta jest zasada domniemania niewinności, stoją na przeszkodzie złożeniu na podstawie art. 267 TFUE wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, w którym uznaje się za ustalone pewne czyny oskarżonych, jeżeli sąd przed złożeniem wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zachował wszystkie gwarancje procesowe, które należy zachować w związku z orzeczeniem co do istoty sprawy?”
- 13 Pismem z dnia 5 sierpnia 2022 r. Sofijski gradski sad (sąd miejski w Sofii, Bułgaria) powiadomił Trybunał, że w następstwie zmiany ustawodawczej, która weszła w życie w dniu 27 lipca 2022 r., Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny) został zlikwidowany i że niektóre z wniesionych do tego sądu spraw karnych, w tym sprawa w postępowaniu głównym, zostały przekazane z tą datą do rozpatrzenia przez Sofijski gradski sad (sąd miejski w Sofii).

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 14 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 267 TFUE w świetle art. 47 akapit drugi i art. 48 ust. 1 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd krajowy właściwy w sprawach karnych ustalił, z poszanowaniem gwarancji procesowych przewidzianych w prawie krajowym, prawdziwość określonych okoliczności faktycznych, aby móc skierować do Trybunału dopuszczalny wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 15 W tym względzie należy przypomnieć, że przedstawiając we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym stan faktyczny i prawny sprawy w postępowaniu głównym, sądy odsyłające spełniają jedynie wymogi wynikające z art. 267 TFUE i art. 94 regulaminu postępowania, a tym samym spełniają wymóg współpracy związany z mechanizmem odesłania prejudycjalnego, i nie sposób uznać, że zostało naruszone samo w sobie prawo dostępu do bezstronnego sądu zapisane w art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych lub prawo do domniemania niewinności zagwarantowane w jej art. 48 ust. 1 (zob. podobnie wyrok z dnia 5 lipca 2016 r., Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, pkt 22, 23).
- 16 Taki sam wniosek nasuwa się w przypadku, gdy sąd odsyłający właściwy w sprawach karnych uważa, że w celu zapobieżenia niedopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, który sąd ten zamierza skierować do Trybunału przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy, powinien wcześniej ustalić prawdziwość określonych okoliczności faktycznych, podczas gdy nie byłoby to konieczne na tym etapie postępowania, gdyby nie zdecydował się na wystąpienie z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

- 17 Okoliczność bowiem, że sąd odsyłający powinien ustalić prawdziwość określonych okoliczności faktycznych na etapie odesłania prejudycjalnego, nie oznacza bowiem sama w sobie naruszenia prawa dostępu do bezstronnego sądu lub zasady domniemania niewinności, ponieważ – jak wynika w niniejszym przypadku z wyjaśnień przedstawionych przez sąd odsyłający – dany sąd nie jest na tym etapie pozbawiony możliwości zastosowania wszystkich gwarancji procesowych przewidzianych w jego prawie krajowym, tak aby zapewnić w ten sposób poszanowanie zarówno prawa dostępu do bezstronnego sądu, jak i prawa do domniemania niewinności.
- 18 Oceny tej nie podważa przywołane przez sąd odsyłający orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące art. 6 EKPC.
- 19 W tym względzie należy przypomnieć, że jak wynika z wyjaśnień dotyczących karty praw podstawowych (Dz.U. 2007, C 303, s. 17), art. 47 karty praw podstawowych, w którego akapitach pierwszym i drugim zapisane jest prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, odpowiada prawu do rzetelnego procesu sądowego, które wynika w szczególności z art. 6 ust. 1 EKPC, podczas gdy art. 48 ust. 1 karty praw podstawowych, dotyczący domniemania niewinności, odpowiada art. 6 ust. 2 i 3 EKPC. Wynika z tego, zgodnie z art. 52 ust. 3 karty praw podstawowych, że przy dokonywaniu wykładni jej art. 47 i 48 należy uwzględnić art. 6 EKPC jako próg minimalnej ochrony [zob. podobnie wyroki: z dnia 5 września 2019 r. AH i in. (Domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 4 grudnia 2019 r., H/Rada, C-413/18 P, niepublikowany, EU:C:2019:1044, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 20 Jak przyznaje sąd odsyłający, orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, o którym mowa we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, odnosi się do sytuacji, w których Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził naruszenie art. 6 EKPC ze względu na to, że sędziowie orzekający w kwestiach niedotyczących istoty sprawy, takich jak kwestie proceduralne lub dotyczące właściwości, wyrazili – z naruszeniem prawa do rzetelnego procesu sądowego lub prawa do domniemania niewinności – wstępną opinię lub z góry przyjęte założenie co do istoty, w szczególności w przedmiocie prawdziwości określonych czynów zarzucanych oskarżonemu lub jego winy.
- 21 Jednakże z informacji dostarczonych przez sąd odsyłający wynika, że w niniejszej sprawie, w celu ustalenia prawdziwości okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym – co jego zdaniem jest niezbędne do sporządzenia dopuszczalnego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – nie zamierza on wyrażać wstępnej opinii lub z góry przyjętego założenia co do istoty sprawy, lecz wypowiedzieć się w przedmiocie tych okoliczności faktycznych, stosując wszystkie gwarancje procesowe przewidziane przez prawo krajowe dla wyroków co do istoty sprawy.
- 22 W świetle powyższych rozważań na pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że art. 267 TFUE w świetle art. 47 akapit drugi i art. 48 ust. 1 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd krajowy właściwy w sprawach karnych ustalił, z poszanowaniem gwarancji procesowych przewidzianych w prawie krajowym, prawdziwość określonych okoliczności faktycznych, aby móc skierować do Trybunału dopuszczalny wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

W przedmiocie kosztów

- 23 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 267 TFUE w świetle art. 47 akapit drugi i art. 48 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoi on na przeszkodzie temu, by przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd krajowy właściwy w sprawach karnych ustalił, z poszanowaniem gwarancji procesowych przewidzianych w prawie krajowym, prawdziwość określonych okoliczności faktycznych, aby móc skierować do Trybunału dopuszczalny wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

Podpisy